

ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

193/3.12.98

ДО

на Върховния
адм. съд. Влияние
к.д. 31/98

**КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТАНОВИЩЕ

3. XII. 98

ОТ ВЪРХОВНИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

по к.д. N 31 от 1998 година

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 11 ноември 1998 г. по к.д. N 31 от 1998 г. Върховният административен съд е конституиран като заинтересована страна по делото, образувано по искане на главния прокурор за установяване на противоконституционност и за несъответствие с международен договор, по който Република България е страна, на разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от Закона за застраховането (ЗЗ).

Становището на Върховния административен съд по съществуването на делото е следното:

В искането подробно са изложени съображения за несъответствие на разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от ЗЗ с цитираните текстове на Европейската конвенция за правата на човека и чл. 120, ал. 2 от Конституцията на Република България, които напълно се споделят от Върховния административен съд на Република България.

Допълнително, в подкрепа на изложените от главния прокурор съображения, Върховният административен съд намира за необходимо да изтъкне следното:

В чл. 120, ал. 2 от Конституцията категорично е изразена волята на конституционния законодател за съдебен контрол за законосъобразност на актовете и действията на административните органи. Изключения от това правило са възможни само когато изрично са посочени в закон.

Безспорно ограничаването на правото на защита е въпрос на законодателна целесъобразност и Конституцията поради естеството си на основен закон не би могла да уреди изрично организационните форми на проявление на тази възможност за ограничаване на правото на съдебна защита, както Конституционният съд приема в няколко свои решения.

Върховният административен съд намира, че използването на тази възможност следва да се приеме като проява на административния орган за засилена защита на национални интереси. Във всеки случай възможността със закон да се изключат някои категории административни актове от съдебен контрол за законност следва да бъде използвана при доказана обществена потребност от такова ограничение за защита на особено важни интереси на гражданите и държавата.

Застраховането е дейност, и то търговска дейност, която се осъществява от търговци, създадени с императивно установена в закона правна форма - акционерни или взаимозастрахователни дружества, които целят постигането на печалба чрез нейното осъществяване. Като система от правни норми застрахователното право регулира две групи отношения - тези, които възникват във връзка с набирането и функционирането на застрахователния фонд, и отношенията между страните по застраховката. При втората група

функция, осъществявана от съдилищата, осигурява законосъобразно упражняване на държавната власт. Тя гарантира висока степен на защита на основните права и свободи на гражданите и на юридическите лица. Използването на възможността по чл. 120, ал. 2 от Конституцията за ограничаване правото на съдебен контрол следва да бъде изградено на утвърдени в законодателната практика принципи. Водещото (определящото) при утвърждаване на същите следва да бъде доказана обществена потребност от такова ограничение за защита на национални интереси или за сигурността на страната. Прагматични съображения от различен характер не следва да стават основание за ограничаване на конституционно защитени права.

Върховният административен съд също изразява безпокойство от честото прилагане от Народното събрание на изключението за необжалваемост на административните актове (вж. РКС N 22 от 24.09.1998 година). Напълно споделяме изразеното от Конституционния съд в мотивите на цитираното решение, че изключението не трябва да се превръща в правило, защото само на това основание ще влезе в противоречие с чл. 120, ал. 1 от Конституцията. Поначало считаме, че разпоредбата на чл. 120, ал. 2 от Конституцията следва да се тълкува в посока на изключенията, регламентирани в чл. 7 от ЗВАС.

Върховният административен съд е категоричен, че ограничението на правото на съдебна защита не може да обхваща актове, с които се засягат основни конституционни права. Застраховането и по-специално режимът на устройственото застраховане не налага използване на възможността по чл. 120, ал. 2 от Конституцията за изключване на възможността за съдебен контрол за законосъобразност на актовете на Националния съвет по застраховане.

Няма никакво основание да се счита, че българският съд, упражнявайки даденото му от чл. 120, ал. 1 от Конституцията правомощие да контролира законността на актовете и действията на

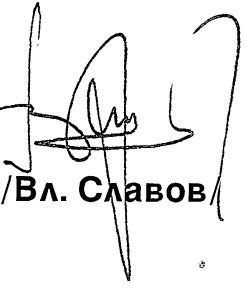
отношения предметът на застрахователното право има определящо значение. По своя характер те са договорни отношения на равнопоставени страни.

Интерес в настоящия казус са първата група отношения по учредяване на застрахователните организации, правното им положение и дейност. Тази група отношения на т. нар. устройствено застрахователно право е обект на държавен надзор и определящи в тази група отношения са тези на държавата и на застрахователите като отношения на субординация между тях и държавата. Законодателно материята по конституиране на застрахователните организации (застрахователите) като субект на застрахователното право е уредена в Закона за застраховането - раздел III. Издаването на разрешение за извършване на застрахователна дейност е подчинено на определени законови изисквания, регламентирани в Закона за застраховането, и наличието или отсъствието на тези изисквания е предпоставка за издаване, респ. отказ за издаване на разрешение за извършване на застрахователна дейност. При преценката си за наличие или липса на законовите изисквания административният орган действа при обвързана компетентност, а не по целесъобразност. Следователно законодателят чрез въведените условия, на които трябва да отговарят лицензираните застрахователи, е определил по-високата степен на защита в този подотрасъл на търговското право. Идеята за тази по-особена защита и реализирането ѝ посредством изискването за лицензия не дава основание да се приеме, че с ограничаване правото на съдебна защита ще се гарантира и защити национален интерес или особено значим обществен интерес. Ето защо изключването на съдебен контрол за законосъобразност на актовете на Националния съвет по застраховане при Министерския съвет е нарушаване на гарантирани от Конституцията права на съдебна защита по чл. 56 и чл. 57, ал. 1 от Конституцията. Правозащитната

административните органи, ще бъде по-малко възискателен да бъдат защитени интересите на държавата и нейните граждани. В същото време съдебният контрол ще обезпечи възможността да бъде отменен евентуалният противозаконен отказ за издаване на административния акт или документ - в случая съответното разрешително, с който отказ са засегнати права или законни интереси на граждани или юридически лица.

По изложените съображения считаме, че разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от Закона за застраховането е противоконституционна и в несъответствие с Европейската конвенция за правата на човека.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:
/Вл. Славов/